

Reactie Raad van Kerken Wassenaar naar aanleiding van de voorgenomen wijziging van het Besluit Basisregistratie Persoonsgegevens onderdeel I: de beëindiging van de gegevensverstrekking aan de Stichting Interkerkelijke Ledenadministratie (SILA)

I. Inleiding

1. Het kabinet heeft het voornemen om de beëindiging van de gegevensverstrekking aan de Stichting Interkerkelijke Ledenadministratie (hierna: SILA) stop te zetten. Dit voornemen is vervat in een voorstel tot AMvB dat is getiteld "de Wijziging Besluit BRP i.v.m. verkorten inschrijftermijn vreemdelingen e.a.". Hiermee is het voornemen dus verstoppt meegenomen met andere voorgenomen wijzigingen van heel andere aard.
2. In deze reactie worden de bezwaren uiteengezet tegen de voorgenomen wijziging van het Besluit Basisregistratie Persoonsgegevens onderdeel I: de beëindiging van de gegevensverstrekking aan de SILA. Het bezwaar bestaat uit drie delen.
3. Primair zou het voorstel geen doorgang moeten vinden omdat sprake zou zijn van onbehoorlijke, onrechtmatige en ondoelmatige wetgeving c.q. bestuur. Dit standpunt wordt toegelicht in deel II waarbij de volgende punten aan de orde komen:
 - 3.1 SILA voldoet aan de wettelijke eisen, omdat ze gewichtige maatschappelijke belangen dient die onderwerp zijn van overheidszorg (deel II.A);
 - 3.2 De voorgenomen AMvB is onzorgvuldig c.q. discriminatoir (deel II.B);
 - 3.3 De voorgenomen AMvB leidt tot een aanzienlijke verzwaring van de administratieve lasten en is niet doelmatig (deel II.C).
4. Subsidiair zou de voorgenomen AMvB geen doorgang moeten vinden tot het moment waarop sprake is van een geschikt alternatief (deel III).
5. Meer subsidiair dient sprake te zijn van een redelijke overgangsperiode (deel IV).
6. Alvorens deze drie punten van bezwaar toe te lichten wordt gewezen op de volgende relevante punten:

Rol SILA

- 6.1 De SILA zorgt ervoor dat de adressenbestanden van de kerken (de Protestantse Kerk in Nederland, de Rooms-Katholieke Kerk, de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland, de Nieuw-Apostolische Kerk en het Leger des Heils) kloppend zijn. Dit gebeurt op basis van de gegevens die zij ontvangt van de Basisregistratie Persoonsgegevens. Hierdoor kunnen de kerken hun functie op juiste wijze vervullen. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de SILA betaalt voor deze overheidsdienst. In het jaar 2016 was dat € 85.000,- en in het jaar 2017 wordt € 125.000,- betaald. Zulks op basis van een contract met de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens.
- 6.2 Het systeem met de SILA werkt als volgt: In de Gemeentelijke Basisadministratie staat achter de naam van iedere burger die is opgenomen in de SILA-administratie een 'SILA-stip'. Het is niet letterlijk een stip, maar een digitaal kenmerk. Wanneer de betrokken burger verhuist of overlijdt, weet de gemeenteadministratie door dat kenmerk dat de mutatie ook moet worden doorgegeven aan de SILA. De gemeente weet niet bij welk kerkgenootschap de betrokkene hoort, wél dat mutaties moeten worden doorgegeven aan de SILA. Bij de SILA weet men bij welke kerk de betrokkene hoort en zo kan de SILA de binnengekomen mutatie dus doorgeven aan het kerkgenootschap waar het om gaat. Het verkeer tussen de burgerlijke gemeenten en de SILA verloopt geheel geautomatiseerd, evenals het verkeer tussen de SILA en de centrale bureaus van de deelnemende kerkgenootschappen.
- 6.3 Kerkleden die niet willen dat hun gegevens in de SILA-administratie staan, kunnen dit kenbaar maken aan hun kerkgenootschap. De gegevens worden dan onmiddellijk verwijderd en de 'SILA-stip' wordt automatisch weggehaald. En dat betekent dan dat de kerk over de betrokkene geen mutaties meer krijgt vanuit de burgerlijke gemeente. Voor kerkleden die niet langer kerklid willen zijn geldt ook dat zij op hun verzoek uit de administratie verwijderd worden.
- 6.4 De doorgifte van mutaties door de burgerlijke gemeenten aan de SILA betreft: Verhuizingen, overlijden, naamswijzigingen en wijziging burgerlijke staat. De SILA op

haar beurt meldt aan de burgerlijke gemeenten: Aanmeldingen (nieuwe leden) en afmeldingen ('bedankjes').

6.5 De SILA telt 5,6 miljoen geregistreerden (telling eind 2015).

Rol kerken: gewichtig maatschappelijk belang & onderwerp van overheidszorg

- 6.6 Gezien het feit dat de SILA ten dienste staat aan de kerken, is de rol die de kerken in de samenleving vervullen van wezenlijk belang voor de beoordeling van het maatschappelijk belang van de SILA.
- 6.7 De activiteiten/voorzieningen van de kerken zijn van een gewichtig maatschappelijk belang. Met name zijn ze een vangnet voor kwetsbare groepen zoals ouderen, eenzamen en armen.
- 6.8 In dit verband wordt gewezen op het recente onderzoeksrapport Armoede in Nederland 2016 (vindplaats: <http://www.knooppuntkerkenarmoede.nl/armoedeonderzoek-2016-verschenen>). Uit dit rapport blijkt in een notendop het volgende: De bijdrage van kerken aan armoedebestrijding is fors toegenomen. Kerken droegen in 2015 meer dan 36 miljoen euro in hulp en meer dan 1,25 miljoen uren aan vrijwilligerswerk (waarde uitgedrukt in geld: 38,8 miljoen euro) bij aan armoedebestrijding. De belangrijkste doelgroep zijn mensen zonder betaald werk, direct gevolgd door alleenstaande ouders met kinderen. Asielzoekers staan op de derde plek, gevolgd door mensen met psychische problemen en ouderen boven 65 jaar. Kerken helpen zonder onderscheid van personen en vooral in urgente situaties waarbij het gaat om eerste levensbehoeften zoals wonen en voeding.
- 6.9 De kerken doen meer dan alleen armoedebestrijding. In dit verband wordt gewezen op het rapport 'Tel je zegeningen' uit 2008 (onderzoek door het Nijmegen Institute for Mission Studies en onderzoeksbureau Kaski). Uit dit rapport over de kerken in de stad Rotterdam blijkt dat de kerken de Nederlandse samenleving ontzorgen. In het rapport staat (p. 58): "Het maatschappelijk rendement van de kerken in Rotterdam is enorm: we schatten het op tussen de 110 en 133 miljoen euro per jaar. Dit bedrag wordt dus jaarlijks door de rest van de Rotterdamse samenleving uitgespaard door de voornamelijk vrijwillige inzet van mensen die namens een kerk maatschappelijke activiteiten uitvoeren. Vooral op het terrein van de psychosociale en maatschappelijke hulpverlening is de bijdrage van de kerken evident en bespaart de Rotterdamse gemeente hiermee ieder jaar enorme kosten. De kerken bieden een breed scala aan activiteiten op dit terrein. Gedacht kan worden aan het bezoeken van ouderen, de opvang en ondersteuning van kwetsbare groepen (asielzoekers, verslaafden, daklozen) en telefonische hulpdiensten. Samen met de weergave van het aantal maatschappelijke activiteiten en de mensen die hiermee worden bereikt, duidt het maatschappelijk rendement op een belangrijke inbreng van kerken in de sociale cohesie van de stad Rotterdam. (...) Daarnaast toont het maatschappelijk rendement tevens dat kerken aandacht, erkenning en ondersteuning van de plaatselijke overheid verdienen voor hun maatschappelijke activiteiten en niet alleen moeten worden beoordeeld op het religieuze vlak." In de krant Trouw stond dat de Rotterdamse cijfers doorgerekend naar heel Nederland uitkomen op een maatschappelijk rendement van ruim 3 miljard euro door de kerken per jaar (<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1283651/2008/07/19/Kerk-ontzorgt-Nederlandse-samenleving.dhtml>).
- 6.10 Het moge duidelijk zijn dat de diaconale diensten van de kerken diensten aan de samenleving zijn. Voorts zijn de kerken de bewaarders van cultureel en geestelijk erfgoed. Ze geven gestalte aan de vrijheid van godsdienst. Tot slot houden de kerken een groot aantal monumenten en begraafplaatsen in stand.
- 6.11 De voorzieningen die de kerk biedt zijn onderwerp van overheidszorg (bijvoorbeeld het omzien naar kwetsbare groepen, armoedebestrijding, participatiemaatschappij, monumentenzorg en begraafplaatsen).
- 6.12 Dat de kerken een rol van gewichtig maatschappelijk belang vervullen dat onderwerp is van overheidszorg wordt bevestigd door het enorme aantal reacties in de internetconsultatie en in het bijzonder ook uit de in deze internetconsultatie ingebrachte open brief van burgemeesters, en de commissaris van de Koning van Noord-Brabant, waarin zij schrijven: "De uitsluiting van de kerken van deze overheidsdienst miskent volledig de grote maatschappelijke betekenis van de kerken in de maatschappij op terreinen waar de overheid een zorgplicht heeft (zoals armoedebestrijding, zorg voor kwetsbare groepen als ouderen, eenzamen en vluchtelingen en monumentenzorg). Dit willen wij nadrukkelijk naar voren brengen vanuit onze ervaring als burgemeester en als commissaris van de Koning".

Gevolg van het beëindigen van de gegevensverstrekking aan de SILA: vervuiling van de adressenbestanden van de kerken

- 6.13 Het beëindigen van de gegevensverstrekking aan de SILA betekent dat de kerken een nieuw systeem van ledenadministratie in het leven moeten roepen dat per definitie nooit zo accuraat kan functioneren als het huidige systeem op basis van gegevensverstrekking door de overheid. Hierbij dient te worden bedacht dat de kerken een unieke positie hebben als het gaat om de lidmaatschappen; ze bestrijken de gehele levensloop van wieg tot graf. Voorts gaat het ook vaak om het in contact blijven met kwetsbare groepen zoals ouderen die minder mondig of zelfredzaam zijn als het gaat om het (digitaal) doorgeven van adresgegevens.
- 6.14 Het gevolg van het beëindigen van de gegevensverstrekking aan de SILA is derhalve dat de adressenbestanden van de kerken minder betrouwbaar en accuraat zullen zijn.

Gevolgen van de vervuiling van de adressenbestanden van de kerken

- 6.15 De kerken zullen mensen uit het oog verliezen, dikwijls juist de kwetsbare groepen. Dit heeft nadelige gevolgen voor haar diaconale taak (hulpverlening). De zorg en de aandacht voor de mensen, met name de ouderen zal schade lijden, vrijwilligers die hen bezoeken zullen vaker voor niets aan de deur staan of wat erger is, niet daar komen waar ze wel nodig zijn. Overigens zullen juist de ouderen die naar verpleeghuizen gaan en de steun van de kerk nodig hebben, er niet aan denken om hun wijzingen door te geven. Gezien de verschillen in geloofsbeleving van de generaties zullen ook de kinderen hier niet aan denken, als er al kinderen zijn. Wanneer nieuwe mensen in de gemeente of parochie komen wonen, kan er niet voor een welkom worden gezorgd.
- 6.16 In dit verband wordt er op gewezen, dat de overheid veel moeite heeft om bepaalde kwetsbare groepen mensen te bereiken, vooral die groepen die ondersteuning nodig hebben zoals ouderen en eenzamen. De kerken vervullen hierin een brugfunctie waar de overheid veel aan heeft. De kerken worden in deze brugfunctie ernstig gehinderd als het verstrekken van gegevens aan de SILA wordt stopgezet.
- 6.17 De vervuiling van bestanden heeft ook nadelige gevolgen voor de financiële positie van de kerken en in het verlengde daarvan voor de diensten die de kerken aan de samenleving bieden (waaronder ook mensen die geen lid zijn van de kerken!). Hierbij wordt in het bijzonder gewezen op de mailings in het kader van de jaarlijkse actie Kerkbalans. Deze actie vormt een wezenlijke bron van inkomsten die nodig is om de maatschappelijke voorzieningen die de kerken bieden te realiseren (denk bijvoorbeeld aan de inzet van beroepskrachten) en die ook nodig zijn voor het in stand houden van de gebouwen die veelal monumenten zijn.
- 6.18 Het in het leven roepen van een nieuw systeem betekent ook dat de kerken hiervoor moeten investeren, zowel financieel als in (vrijwillige) menskracht. Bij schaarste van middelen en menskracht, gaat dit ten koste van de maatschappelijke dienstverlening (diaconie) door de kerken.
- 6.19 Tot slot wordt gewezen op de gevolgen van vervuiling van bestanden voor de begraafplaatsen. Zo zal het moeilijker worden om contact op te nemen met nabestaanden bij het verlopen van grafrechten met het gevolg dat graven zullen worden geruimd buiten hun medeweten.

Huidige systeem voldoet en wordt gewaardeerd (afwezigheid van een probleem)

- 6.20 De uitwisseling van persoonsgegevens tussen de overheid en de SILA is met alle mogelijke privacywaarborgen omkleed en voldoet aan de wettelijke eisen en aan het recht op privacy. Dit staat ook niet ter discussie, ook niet in het kader van de voorgenomen AMvB. Op dit punt is geen probleem gesignaleerd. Voor de goede orde wordt er op gewezen, dat prof. mr. H. Franken, hoogleraar Informatierecht van de Universiteit van Leiden (en Eerste Kamerlid voor het CDA), enkele jaren geleden de opzet van de SILA-administratie heeft bestudeerd en heeft geconcludeerd, dat de SILA wat hem betreft 'een schoolvoorbeeld van privacybescherming' genoemd mag worden.
- 6.21 Bovendien kan een ieder die geen prijs stelt op het doorgeven van gegevens dit eenvoudig beëindigen. Dit kan ook zonder opzegging van het lidmaatschap als zodanig. Er zijn vier mogelijkheden om de gegevensverstrekking aan de SILA te beëindigen:

(i) Door middel van rechtstreeks bezwaar tegen de registratie bij de SILA. Dit

kan eenvoudigweg door het sturen van een e-mail (of anderszins schriftelijk) onder vermelding van naam, voornamen, adres en geboortedatum. SILA zal in zo'n geval de registratie binnen enkele werkdagen beëindigen en stuurt daarvan een bevestiging.

(ii) Door middel van het maken van bezwaar bij de eigen kerkgenootschap of genootschap op geestelijke grondslag. De plaatselijke of landelijke ledenadministratie van het genootschap zal de registratie bij de SILA beëindigen en dat aan de betrokkene bevestigen.

(iii) Door middel van de beëindiging van het lidmaatschap kerkgenootschap of genootschap op geestelijke grondslag. Dit leidt automatisch tot beëindiging van de registratie bij de SILA.

(iv) Door middel van een indicatie geheimhouding GBA bij de afdeling burgerzaken van de burgerlijke gemeente. Er worden dan geen gegevens meer verstrekt aan derden, waaronder de SILA. De SILA ontvangt dan een bericht van geheimhouding en beëindigt automatisch de registratie. Dit is een procedurele afmelding, want de GBA verstrekt sowieso geen berichten meer ongeacht de genoemde afmelding.

6.22 Over het algemeen waarderen mensen de service van het doorgeven van gegevens aan SILA zeer. Dit blijkt ook uit de zeer vele openbare reacties van de internetconsultatie. Er is geen indicatie dat thans sprake is van een situatie waarin tegen de wil van mensen gegevens worden doorgegeven aan de SILA. Dit punt is in de parlementaire discussie wel aangestipt, de genoemde voorbeelden zijn echter hypothetisch of exemplarisch. Het hypothetische karakter wordt bevestigd door de afwezigheid van noemenswaardige reacties op de internetconsultatie waarin wordt geklaagd over de informatieverstrekking aan de SILA.

6.23 Overigens zal de beëindiging van de gegevensverstrekking aan de SILA juist leiden tot vervuiling van adressenbestanden. Het voorstel werkt dus averechts en zal leiden tot problemen.

II. Primair: Onbehoorlijke, onrechtmatige en ondoelmatige wetgeving

II.A SILA dient een gewichtig maatschappelijk belang van overheidszorg: ze voldoet nog steeds aan de wettelijke eisen

7. De wettelijke basis voor de verstrekking van gegevens aan de SILA is artikel 3.3 Wet Basisregistratie personen. Deze bepaling luidt, voor zover relevant, als volgt:

"1. Bij algemene maatregel van bestuur worden door derden verrichte werkzaamheden met een gewichtig maatschappelijk belang aangewezen, ten behoeve waarvan gegevens uit de basisregistratie kunnen worden verstrekt. De maatregel bepaalt tevens de categorieën van derden die voor de verstrekking in aanmerking komen en bepaalt of artikel 3.21 op de verstrekking van toepassing is. De maatregel kan beperkingen bevatten ten aanzien van de gegevens die kunnen worden verstrekt.

2. Bij de maatregel worden slechts werkzaamheden aangewezen die samenhangen met een overheidstaak, strekken tot het in stand houden van een voorziening voor burgers die onderwerp is van overheidszorg, of waarbij anderszins gelet op de overheidsbemoediging met die werkzaamheden, ondersteuning daarvan door gegevensverstrekking uit de basisregistratie gerechtvaardigd is.
(...)"

8. De in artikel 3.3. lid 1 bedoelde aanwijzing bij algemene maatregel van bestuur is geschied bij artikel 39 van het Besluit Basisregistratie Persoonsgegevens die luidt als volgt:

"De door derden verrichte werkzaamheden met een gewichtig maatschappelijk belang, bedoeld in artikel 3.3 van de wet, de categorieën van derden die in verband met die werkzaamheden in aanmerking komen voor de systematische verstrekking van gegevens, de beperkingen ten aanzien van de gegevens die kunnen worden verstrekt en de bepaling of artikel 3.21 van de wet op de verstrekking van toepassing is, zijn aangeduid in de tabel die als bijlage 4 bij dit besluit is gevoegd."

9. Doorslaggevend voor de wettelijke positie van de SILA is derhalve dat ze werkzaamheden verricht met (1) een gewichtig maatschappelijk belang die (2) strekken tot het in stand houden van een voorziening voor burgers die onderwerp is van overheidszorg. Deze elementen maken dat ondersteuning daarvan door gegevensverstrekking uit de basisregistratie gerechtvaardigd is.

10. De enige "motivering" die het voorstel tot AMvB geeft is dat de gegevensverstrekking "niet langer gerechtvaardigd is". Dit wordt verder niet toegelicht. Gezien de systematiek van de wet impliceert deze vaststelling dat de rol van de SILA (en in het verlengde hiervan van de kerken)

niet langer van een gewichtig maatschappelijk belang wordt geacht. Het is echter volstrekt onduidelijk waarom zulks het geval zou zijn. Het is ook onjuist en onwaar.

11. De door SILA verrichte werkzaamheden voldoen onverminderd aan de eisen van de artikelen 39 jo. 3.3. van het besluit (W04.13.0369/I – Besluit basisregistratie personen), meer in het bijzonder zijn ze van een gewichtig maatschappelijk belang. De voorzieningen die de bij de SILA aangesloten kerken bieden zijn bovendien onderwerp van overheidszorg. Dit is reeds uiteengezet in de inleiding van deze reactie (onderdeel I).
12. De voorgenomen AMvB spreekt “van niet langer” zonder te vermelden waarom dit zo is. Niet valt in te zien waarom anno 2014 is voldaan aan de eisen van artikel 39 en anno 2016 plotseling niet meer. De toelichting gegeven in het Nader Rapport van 25 november 2013 met betrekking tot het opnemen van de SILA in Bijlage IV van het Besluit is onverminderd van toepassing.
13. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de rechtvaardiging van het opnemen van de SILA in Bijlage IV veel verder reikt dan enkel de historische argumenten. Deze rechtvaardiging is daarnaast ook vooral gelegen in de unieke positie van de ledenadministratie van de kerken (van wieg tot graf) in samenhang met hun gewichtige maatschappelijke rol die onderwerp is van overheidszorg.
14. Noch uit de Toelichting, noch uit de debatten in de Tweede Kamer komen argumenten naar voren waarom de SILA ‘niet langer’ een gewichtig maatschappelijk belang zou dienen. Dit oordeel is dan ook onbegrijpelijk, mede ook in het licht van de conclusies van het in de Inleiding genoemde onderzoeksrapport Armoede in Nederland 2016. Hieruit blijkt immers juist dat zowel de toename van armoede in Nederland als een toename van de hulpverlening door de kerken daaraan.

II.B Willekeur en discriminatie

15. Het stopzetten van de gegevensverstrekking aan SILA zonder dat (i) duidelijk wordt op grond van welke objectieve omstandigheden dit niet langer gerechtvaardigd zou zijn en (ii) waarom de rol van de SILA niet langer een gewichtig maatschappelijk belang die onderwerp is van overheidszorg zou dienen, is onzorgvuldig en leidt tot willekeur.
16. Bovendien is sprake van strijd met het algemene gelijkheidsbeginsel en het verbod van discriminatie op grond van godsdienst. Deze grondrechten worden beschermd door artikel 14 EVRM en de artikelen 20 en 21 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (hierna: EU-Handvest). Het EU-Handvest is van toepassing, omdat de Wet Basisregistratie personen en het Besluit uitvoering is van het EU-recht.
17. Waarom wordt van alle op bijlage IV van het Besluit genoemde instanties alleen de positie van de SILA ter discussie gesteld? Dit tezamen met het ontbreken van een objectieve toets aan de voorwaarden van artikel 3.3. of het geven van redenen waarom de SILA niet langer wordt geacht een gewichtig maatschappelijk belang te dienen dat onderwerp is van overheidszorg, duidt in de richting van een discriminatoire behandeling van de SILA. Of de SILA nog voldoet aan de objectieve wettelijke eisen lijkt zelfs geen onderwerp te zijn geweest van discussie! Het lijkt er sterk op dat de voorstanders van deze wijziging met name lijken te zijn gedreven door het feit dat bij de SILA kerken zijn aangesloten. Als illustratie kan dienen de opmerking van mevrouw De Caluwe (VVD) tijdens de behandeling in de Tweede Kamer op 8 december 2015 (2015 TK 34): “Het is niet meer van deze tijd dat de overheid een uitzondering maakt voor religieuze instanties om gegevens uit de BRP te verkrijgen.” Zie in dit verband ook de reactie van Minister Plasterk, dat hij niet van het staatsatheïsme is. In hetzelfde genre de opmerking van de indienstverplichtte mevrouw Koser Kaya in een radio-interview d.d. 3 maart 2016 in “Dit is de dag” (NPO). Meerdere malen sprak ze over “een voorkeursbehandeling van kerken die moet stoppen”. Uit het interview blijkt ook dat ze de kerken gelijkstelt aan andere verenigingen, zoals voetbalverenigingen. Ook hiermee wordt voorbij gegaan aan de wettelijke rechtvaardiging van de gegevensverstrekking aan de SILA, namelijk de gewichtige maatschappelijke rol van kerken.
18. Op grond van het wettelijk systeem is het echter niet doorslaggevend of sprake is van een religieuze instantie. Relevant is enkel de vraag of de werkzaamheden een gewichtig maatschappelijk belang dienen die onderwerp zijn van overheidszorg. De Tweede Kamer is op deze vraag in het geheel niet ingegaan. Het enkele feit dat het gaat om kerken lijkt in deze doorslaggevend te zijn geweest.
19. Overigens wordt opgemerkt dat een uitlating “Het is niet meer van deze tijd” geen inhoudelijk argument is, waarop een zo belangrijke beslissing kan worden genomen (of voor het wijzigen van wetgeving en het ontnemen van bestaande rechten in het algemeen). Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de Nederlandse samenleving weliswaar ontkerkt, dit neemt echter niet weg dat de kerken in de vervulling van hun diaconale taken nog altijd een niet te onderschatten rol voor de Nederlandse samenleving vervullen (zie punt 5).

20. Tot slot wordt volledigheidshalve opgemerkt dat het beginsel van scheiding tussen kerk en staat hier geen rol speelt. Het gaat om een wettelijke regeling met objectieve neutrale criteria waaraan ook religieuze of levensbeschouwelijke organisaties kunnen voldoen.

II.C Substantiële verhoging administratieve lasten en ondoelmatigheid

21. Sub 1 en sub 8 van de Nota van Toelichting meldt dat geen sprake is van een verhoging van administratieve lasten voor de burger of het bedrijfsleven. Dit is apert onjuist. Dit blijkt al uit hetgeen is geschetst in de inleiding (onderdeel I). Voor de goede orde wordt herhaald, dat het gaat om 5,6 miljoen geregistreerden (telling eind 2015)!
22. De voorgenomen AMvB leidt tot een verhoging van de administratieve lasten van de kerken, de ingeschrevenen, de nabestaanden van overleden kerkleden en de SILA. Zie ook de in deze internetconsultatie ingebrachte open brief van burgemeesters, en de commissaris van de Koning van Noord-Brabant, waarin zij schrijven: "Het uitsluiten van de SILA zal de kerken voor extra kosten en administratieve lasten stellen en haar nadrukkelijk hinderen in haar maatschappelijke rol".

De kerken:

23. De kerken (grotendeels vrijwilligers) moeten nu een systeem ontwikkelen (aanschaffen) en onderhouden (menskracht) om voortdurend (van wieg tot graf) met mensen in contact te blijven. Het staat op voorhand vast dat een systeem zonder de gegevensverstrekking zoals die nu plaatsvindt nooit zo accuraat kan functioneren. Met name zal het voor de kerken moeilijker worden om in contact te blijven met kwetsbare groepen zoals ouderen. Hierdoor zullen de kerken minder goed in staat zijn om haar brugfunctie naar kwetsbare geïsoleerde groepen te vervullen.

De kerkleden:

24. De kerkleden moeten nu zelf hun gegevens aanmelden c.q. wijzigen als ze nieuw in de gemeente of parochie komen wonen of als ze verhuizen naar bijvoorbeeld een verzorgingshuis. De voorbeelden die in het kamerdebat werden genoemd dat iemand, die daar niet om heeft gevraagd of daar niet op gesteld is een brief van de kerk krijgt, zullen toenemen, omdat de bestanden vervuilen. Er zal immers op dat adres post belanden (niet altijd persoonlijk geadresseerd omdat dit arbeidsintensief en kostbaar is) waar de nieuwe bewoner niet om gevraagd heeft. In feite zal deze wetsaanpassing de problemen die nu hypothetisch of exemplarisch zijn juist doen toenemen. Nogmaals wordt gewezen op de grote aantallen (5,6 miljoen geregistreerden).

De nabestaanden van overleden kerkleden:

25. De nabestaanden van overleden kerkleden moeten nu zelf melding doen van het overlijden en daarvoor dus ook moeten nagaan waar de overledenen stond ingeschreven. Hierbij moet aangemerkt worden dat er verschil is in geloofsbeleving tussen de generaties, zodat het voor de nabestaanden vaak niet duidelijk is hoe de binding van de overledene met de plaatselijke kerk was (het gaat om minimaal 75000 overledenen per jaar).

De SILA:

26. De SILA moet haar systeem ingrijpend wijzigen, of erger, de SILA zal ophouden te bestaan. Dit is kapitaalvernietiging. Tevens is er dan sprake van een onbetrouwbare overheid, aangezien er geen feitelijke veranderingen of aanleidingen zijn waardoor de SILA of de kerken dit hadden kunnen zien aankomen.

III. Subsidiair: Alternatieven

27. Als het verwijderen van de SILA van Bijlage IV van het Besluit toch wordt doorgezet moet dit op een zorgvuldige en evenredige wijze plaats vinden en met in achtname van de gerechtvaardigde belangen van de SILA en de kerken. Met name kan niet worden volstaan met het enkel beëindigen van de huidige situatie zonder dat de Regering meedenkt over alternatieven en daarin faciliteert. Juist gezien de historie van het verstrekken van gegevens aan de SILA en ook de gewichtige rol die de kerken maatschappelijk vervullen geeft het geen pas als de regering zou volstaan met het enkele beëindigen van de huidige faciliteit.
28. Bij het nadenken over alternatieven zal ook aandacht moeten zijn voor kwetsbare groepen die minder mondig, minder zelfredzaam en minder digitaal vaardig zijn. Het zijn juist deze groepen mensen die niet uit het oog moeten worden verloren. Dit is in het belang van deze mensen en van de samenleving als geheel. Voor deze mensen zou een ommezwaai naar louter een opt 'in'

systeem ertoe kunnen leiden dat zij er 'uit' vallen; uit het systeem, uit het vizier, uit het sociale vangnet.

29. In dit verband wordt volledigheidshalve gereageerd op de recente motie TK 2016-2017, 34550 VII, nr. 20 die is vastgesteld op 30 november 2016. Deze motie inzake de digitalisering van de overheid neemt als uitgangspunt dat de gebruiker centraal moet worden gesteld en dat alle gebruikers de regie moeten krijgen over hun gegevens. Hierbij zullen zij met name in staat moeten worden gesteld de mogelijkheid te hebben zelf instanties en organisaties aan te melden waaraan een beperkt aantal persoonlijke gegevens automatisch kan worden verstrekt. Een dusdanige digitalisering vormt weliswaar een mogelijke aanvulling op het huidige systeem, maar vormt daarvoor geen volwaardig alternatief! Ook hier geldt weer dat het belang van kwetsbare groepen niet uit het oog moet worden verloren. Overigens geldt dat het huidige systeem recht doet aan de basisuitgangspunten van deze motie. Immers de reacties uit de internetconsultatie maken duidelijk dat de gebruikers het graag zo willen, zij dringen aan op instandhouding van het huidige systeem; de gebruikers staan derhalve centraal. Voorts zijn er maar liefst vier mogelijkheden om het verstrekken van gegevens aan de SILA te beëindigen; de gebruikers hebben derhalve de regie.

IV. Meer subsidiair: Overgangperiode

30. De beginselen van zorgvuldigheid, evenredigheid, vertrouwen en rechtszekerheid vereisen ook dat moet worden voorzien in een overgangperiode. De inrichting van de ledenadministratie en de kerken is immers vrijwel geheel afhankelijk van de verstrekking van persoonsgegevens uit het Basisregister Persoonsgegevens. In sub 3 van de toelichting bij het voorstel tot AMvB wordt de noodzaak van zorgvuldigheid erkend en op grond hiervan is voorzien in een overgangperiode van maximaal twee jaar. In dit verband wordt in het bijzonder gewezen op de eisen die het Unierechtelijke beginselen van rechtszekerheid en vertrouwen stellen (deze zijn in casu van toepassing zie punt 16). Op grond van deze beginselen moet de nationale wetgever voorzien in een voldoende lange overgangperiode zodat de kerken zich kunnen aanpassen (zie naar analogie EHRM, arrest *Vékony v. Hongarije* van 13 januari 2015, nr. 65681/13, §§ 34 en 35 en HvJEU van 11 juni 2015, C-98/14 - *Berlington Hungary e.a.*, ECLI:EU:C:2015:386, punten 85-87).

Twee jaar is te kort

31. Het in acht nemen van een behoorlijke overgangperiode is inderdaad noodzakelijk, de gevolgen zijn immers aanzienlijk en het bestaande systeem van ledenadministratie zal ingrijpend gewijzigd moeten worden en de (veelal oudere) leden moeten vertrouwd gaan raken met het nieuwe systeem. Gezien de lange historie waarbij mensen niet zelf wijzigingen van hun adresgegevens hoeven door te geven is sprake van vertrouwdheid en gewenning van dit mechanisme. Met name ook bij een grote groep ouderen. Een overgangperiode van twee jaar is in het licht hiervan te kort. De kerken hebben eerder een termijn van tien jaar nodig om zich aan de nieuwe wettelijke toestand aan te passen.

Looptijd kan pas aanvangen na het aannemen van de AMvB

32. Daar komt bij dat de overgangperiode in het huidige voorstel al begint te lopen vanaf het moment van aanneming van de motie van de Tweede Kamer d.d. 1 maart 2016. Hiermee is een deel van de termijn, te weten het deel dat valt voordat de wetwijziging is aangenomen, in feite een wassen neus! De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties spreekt in zijn brief aan de Voorzitter van de TK (17 maart 2016, TK 32761/95) al van een feitelijke resttermijn van één jaar. Het kan in redelijkheid niet van SILA en de kerken gevraagd worden om een zo omvangrijke en ingrijpende wijzigingsoperatie in gang te zetten voordat de wet is aangenomen. Een overgangperiode zou uit hoofde van het (Unierechtelijke) rechtszekerheidsbeginsel op zijn vroegst moeten aanvangen de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin de AMvB wordt geplaatst.

V. Conclusie

33. Het voornemen om de huidige verstrekking van persoonsgegevens te beëindigen is lichtvaardig, onzorgvuldig, discriminatoir, ondoelmatig (zelfs contraproductief) en leidt tot een aanzienlijke verzwaring van de administratieve lasten. Het verzoek is dan ook om het voornemen niet uit te voeren, dan wel pas over te gaan tot uitvoering van het voornemen als er een geschikt alternatief mechanisme in werking is. We hopen van harte dat het kabinet de inhoud van deze reactie meeneemt in haar verdere besluitvorming, en recht doet aan de belangen die hierin staan genoemd. Bij gebreke hiervan zien wij ons genoodzaakt om de genoemde belangen en argumenten voor te leggen aan de rechter. Zulks met name ook gezien de principiële aspecten en de ingrijpende gevolgen van de voorgenomen AMvB.

Wassenaar, 3 februari 2017.

Deze reactie is opgesteld door pastoor Michel Hagen en mr. dr. Mirjam Aerden- de Mol

Ingediend door de Raad van Kerken Wassenaar

Dhr. dr. J. Bruinsma – voorzitter

Mw. M.G.M. Prins – secretaris

Dhr. M.P.J. Hagen – pastoor/lid moderamen

Dhr. L.C.W. Van der Kooij A.A. – penningmeester

Contact: Pastoor M.P.J. Hagen: mpjhagen@interkerk.nl

De Raad van Kerken in Wassenaar is een lokaal samenwerkingsverband en overlegorgaan tussen alle Christelijke kerken. In Wassenaar zijn vier geloofsgemeenschappen met totaal acht kerken: PKN Wassenaar, Vrijzinnigen NPB Wassenaar, Evangeliegemeente Wassenaar en de Rooms Katholieke kerk Parochie H. Augustinus.
<http://www.rvkwassenaar.nl>